

การประชุมสัมมนา Informal Asia –Europe Meeting (ASEM) Seminar on Human Rights ครั้งที่ 11 เรื่อง “กลไกสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาคและระดับชาติ” ระหว่างวันที่ 23- 24 พฤศจิกายน 2554 ณ กรุงปราก สาธารณรัฐเช็ก

1.1 ผู้เข้าร่วมการประชุม

ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ(กระทรวงยุติธรรมและกระทรวงการต่างประเทศ) สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการกลไกสิทธิมนุษยชนในระดับภูมิภาค ตลอดจนผู้แทนจากภาคประชาสังคม และผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชนจากประเทศในภูมิภาคเอเชีย 16 ประเทศ และยุโรป 27 ประเทศ รวมทั้งศาสตราจารย์ อมรา พงศาพิชญ์ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้แทนคณะกรรมการสิทธิระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) จากอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย นอกจากนี้ ยังมีผู้แทนจากออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และรัสเซีย เข้าร่วมด้วย โดยมีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้นประมาณ 120 คน

1.2 ความเป็นมา

ในระหว่างการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ ASEM ที่สิงคโปร์ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2540 สวีเดน และฝรั่งเศสได้เสนอให้มีการจัดประชุมสัมมนาอย่างไม่เป็นทางการว่าด้วยประเด็นสิทธิมนุษยชนภายใต้กรอบ ASEM โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างสองภูมิภาคในเรื่องดังกล่าว ก่อนหน้านี้ ได้มีการจัดประชุมมาแล้วรวม 10 ครั้ง ในประเด็นต่างๆได้แก่ (1) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (ปี 2540 ที่สวีเดน) (2) สิทธิในการศึกษา (ปี 2542 ที่ประเทศจีน) (3) เสรีภาพในการแสดงออก (ปี 2543 ที่ฝรั่งเศส) (4) เสรีภาพในการนับถือศาสนา (ปี 2544 ที่อินโดนีเซีย) (5) สิทธิของบรรษัทข้ามชาติและการลงทุนจากต่างประเทศ (ปี 2546 ที่สวีเดน) (6) การโยกย้ายถิ่นฐานและการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว (ปี 2547 ที่ประเทศจีน) (7) สิทธิมนุษยชนกับกลุ่มชาติพันธุ์ (ปี 2549 ที่ฮังการี) (8) เสรีภาพในการแสดงออก (ปี 2550 ที่กัมพูชา) (9) สิทธิมนุษยชนและระบบยุติธรรมทางอาญา (ปี 2552 ที่ฝรั่งเศส) (10) สิทธิมนุษยชนและความเสมอภาคทางเพศ (ปี 2553 ที่ฟิลิปปินส์)

สำหรับการจัดประชุมสัมมนาครั้งที่ 11 นี้ กระทรวงการต่างประเทศสาธารณรัฐเช็กได้รับเป็นเจ้าภาพ โดยมีผู้ประสานงานหลัก ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศฝรั่งเศส กระทรวงการต่างประเทศฟิลิปปินส์ และสถาบัน Raoul Wallenberg ของประเทศสวีเดน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับกลไกสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค ทั้งนี้ การประชุมสัมมนา ASEM ครั้งที่ 11 ถือได้ว่ามีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมมากที่สุดนับตั้งแต่มีการจัดประชุมครั้งที่ 1 เมื่อปี 2540

1.3 สรุปผลการประชุม

(1) พิธีเปิด

เอกอัครราชทูต Michel Filhol (ผู้อำนวยการบริหารของ Asia-Europe Foundation) กล่าวถึงการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาค โดยเฉพาะในเอเชีย เนื่องจากหลาย

ประเทศในภูมิภาคนี้ยังไม่มีสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบกับได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) เมื่อปี 2552 ซึ่งเป็นกลไกสิทธิมนุษยชนระดับ อนุภูมิภาค ใน การนี้ จึงเป็นโอกาสอันดีที่ผู้เข้าร่วมประชุมจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับกับผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน จากภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการนำข้อคิดเห็นไปปรับใช้ภายในประเทศและภูมิภาคต่อไป

นาย Jiri Schneider รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศสาธารณรัฐเช็ก กล่าว ว่า การประชุมในครั้งนี้เป็นประโยชน์อย่างมากที่จะนำไปสู่การพัฒนากลไกสิทธิมนุษยชนในทุกระดับด้วยการ เรียนรู้จากประสบการณ์ การปฏิบัติที่ดีตลอดจนปัญหาและบทเรียนของประเทศต่างๆร่วมกัน เพื่อใช้เป็น แนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหภายในกลไกสิทธิมนุษยชนในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็น รูปธรรม

นาย Brian Burdekin จากสถาบัน Raoul Wallenberg ประเทศสวีเดน กล่าวถึง การ เปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ของโลกที่ผ่านมาซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ดี ไม่มี ประเทศใดในโลกที่ปราศจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนั้น จึงควรมีการสร้างหลักประกันว่ารัฐบาลจะต้อง คำนึงถึงประชาชนโดยปฏิบัติตามหลักการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิ มนุษยชนที่เข้าเป็นภาคีอย่างเคร่งครัด

นาย Rafendi Djamin ผู้แทนอินโดนีเซียใน AICHR ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ว่า มีส่วนผลักดันให้ประเทศในกลุ่มอาเซียนปรับเปลี่ยนทัศนคติ และเริ่มให้ความสำคัญกับ สิทธิมนุษยชน จนสามารถนำไปสู่การจัดตั้ง AICHR ซึ่งเป็นกลไกว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในอนุภูมิภาคเมื่อ 3 ปีที่ แล้ว ด้วยความร่วมมือและการหารืออย่างสร้างสรรค์จากทุกภาคส่วนทั้งในและนอกภูมิภาค ซึ่งถือเป็น ความสำเร็จที่สำคัญของอาเซียน

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลยังคงเป็นแกนนำหลักการในการผลักดันให้เกิดการส่งเสริมและ คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ กลไกสิทธิมนุษยชนในระดับภูมิภาคเป็นเพียงกลไกที่จะเข้ามาช่วยเสริม เพื่อกำกับดูแลสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในภาพกว้างในเบื้องต้นเท่านั้น ทั้งนี้ ในส่วนของ AICHR เองจะให้ ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญๆในภูมิภาค อาทิ ปัญหาบุคคลไร้รัฐ และการ ลักลอบค้ามนุษย์ ขณะเดียวกันก็พบว่ายังมีสิ่งท้าทายอีกมากที่จะต้องแก้ไขต่อไป โดยเฉพาะการเพิ่มมิติด้าน การคุ้มครองเข้าไว้ใน TOR ของ AICHR

นาย Kieren Fitzpatrick จากสำนักเลขาธิการ APE ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลไกสิทธิ มนุษยชนในระดับชาติซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศ แม้จะมีรูปแบบที่แตกต่างกัน แต่ก็มีหน้าที่พื้นฐานใกล้เคียงกันตามหลักการปารีส อาทิ การติดตามการทำงานของรัฐบาล การให้คำปรึกษาและ ข้อเสนอแนะ การส่งเสริมให้รัฐเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงการผลักดันให้ มีการทบทวนนโยบายและกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ การ ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนศึกษา การรับข้อร้องเรียน การไต่สวนข้อเท็จจริง และการให้คำปรึกษาแก่ฝ่ายตุลาการ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการงาน กลไกสิทธิมนุษยชนระดับชาติของทุกประเทศในภูมิภาค ควร

สร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน และประสานงานอย่างใกล้ชิด ตลอดจนการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับกลไกในระดับภูมิภาคและกลไกระหว่างประเทศ

(2) ประเด็นการแลกเปลี่ยนในทุกกลุ่ม

หลักการปารีส (Paris Principles)

-ที่ประชุมปรึกษาหารือเรื่องหลักการปารีสและเห็นว่าหลักการนี้ยังเป็นหลักการที่สำคัญและควรยึดมั่น แม้ว่าสถาบันสิทธิระดับชาติหลายองค์กรมีคุณสมบัติไม่สอดคล้องกับหลักการปารีสทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องการแต่งตั้งกรรมการ อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมเห็นว่ายังคงควรพยายามยึดตามหลักการปารีส และไม่ควรรลดมาตรฐานลง

-ที่ประชุมเสนอให้มีการจัดทำเอกสารเพิ่มเติมในลักษณะคู่มือ และหาช่องทางให้คำแนะนำรัฐบาลให้เข้าใจถึงหลักการปารีส เพราะฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศต่างๆขาดความเข้าใจในหลักการปารีสซึ่งกำหนดคุณลักษณะและคุณสมบัติขององค์กรสิทธิมนุษยชนระดับชาติ

-ในการจัดทำรายงานประเทศ Universal Periodic Review (UPR) ครั้งต่อไปในรอบที่สองซึ่งจะเริ่มในปี พ.ศ. 2555 สหประชาชาติจะต้องยึดตามมาตรฐานของหลักการปารีสอย่างเข้มงวดมากขึ้น นอกจากนี้ การทบทวนสถานภาพองค์กรสิทธิมนุษยชนครั้งต่อไป ICC จะปฏิบัติตามหลักการปารีสที่เคร่งครัดขึ้นด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ ภาคประชาสังคมจะติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์กรสิทธิมนุษยชนอย่างใกล้ชิด กสม. ไทยจะได้รับการทบทวนครั้งต่อไปในปี พ.ศ. 2556

การตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทำงานของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ที่ประชุมให้ความเห็นว่า ควรให้ความสำคัญกับประเด็นประสิทธิผล(effectiveness) มากกว่าประสิทธิภาพ (efficiency) แต่ที่ประชุมไม่มีข้อสรุปว่าปัจจัยของความสำเร็จคืออะไร อาจพิจารณาจาก

-การยอมรับของสาธารณชน

-การยอมรับ/รับฟังความเห็นของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยองค์กรต่างๆของรัฐ รวมทั้งรัฐสภาและศาล

-การทำหน้าที่ของกลไกสิทธิในเรื่องที่ทำทนาย แตกต่างจากเรื่องในขอบเขตเดิม

-การร่วมมือกับภาคประชาสังคมในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งความร่วมมือกับภาคประชาสังคมในหัวข้อธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนโดยให้ความสำคัญกับผู้ที่ได้รับผลกระทบ

-กลไกสิทธิมนุษยชนระดับชาติจะต้องประสานงานอย่างใกล้ชิดกับองค์กรตุลาการภายในประเทศ

กลไกสิทธิมนุษยชนในระดับภูมิภาค

-กลไกสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาคจะต้องเคารพอำนาจอธิปไตยรวมทั้งไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศ

-ที่ประชุมมีความเห็นว่า การกำหนดมาตรฐานต่างๆโดยสหประชาชาติอาจเป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน เพราะแต่ละประเทศมีภูมิหลังทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม มาตรฐานที่จะนำมาใช้ดำเนินงานก็ไม่ควรต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำระหว่างประเทศ

-ที่ประชุมเห็นความสำคัญของการจัดทำปฏิญญาสิทธิมนุษยชนอาเซียน (ASEAN Declaration on Human Rights) เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนใน อนุภูมิภาคอย่างกว้างขวาง แม้แต่ละประเทศสมาชิกจะมีกลไกและระบบการปกครองที่แตกต่างกันก็ตาม

-ที่ประชุมได้แสดงความชื่นชมในเจตนารมณ์ของกลไกสิทธิมนุษยชนของอาเซียนที่เน้นการเปิดกว้างเพื่อหารือร่วมกันกับทุกภาคส่วน

ประสิทธิผลของกลไกระดับภูมิภาค

ที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่า สิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงกัน รวมทั้งมีความเป็นสากล โดยได้หารือกันถึงปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของกลไกสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาค

-ข้อเสนอแนะของกลไกระดับภูมิภาคสามารถนำไปปรับใช้ภายในประเทศได้อย่างเหมาะสม เพื่อประกันการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนภายในประเทศ นอกจากนี้ ยังไม่ควรจำกัดสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงกลไกสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาค

-กลไกระดับภูมิภาคจำเป็นต้องมีทรัพยากรและงบประมาณที่เพียงพอในทุกๆด้าน

-สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับกลไกต่างๆซึ่งไม่ใช่ศาล (non-judicial actor) เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้กับสังคม โดยเฉพาะในกรณีที่ระบบตุลาการภายในประเทศล้มเหลวหรือมีปัญหา

-การเยียวยาภายในประเทศควรทำด้วยความรวดเร็ว เพราะถือว่าการบรรเทาความเสียหายในเบื้องต้น รวมทั้งจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งและความน่าเชื่อถือให้กับกลไกสิทธิมนุษยชนในประเทศ

- กลไกสิทธิมนุษยชนภายในประเทศควรหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลไกสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดกระบวนการทบทวนการทำงานร่วมกัน (peer to peer review) ภายในภูมิภาค รวมทั้ง อาจมีการหารือกับกลไกสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคอื่นๆด้วย เพื่อยกระดับมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชน

- การดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกลไกควรเป็นไปอย่างโปร่งใสและมีการหารือร่วมกับภาคส่วนต่างๆอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน โดยเฉพาะการทำงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับภาคประชาสังคม

- ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะถึงความเป็นไปได้ในการพิจารณาและจัดตั้งกลไกสิทธิมนุษยชนรายประเด็นหรือตามสถานการณ์เฉพาะเรื่อง และโดยให้มีการติดต่อประสานงานระหว่างกลไกพิเศษเหล่านี้ เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกันในอนาคต

- นอกจากนี้ ที่ประชุมได้แสดงความกังวลต่อความซ้ำซ้อนของกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในยุโรป รวมทั้ง ภาระงานที่คั่งค้างจำนวนมากของศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป

ความสัมพันธ์ของกลไกสิทธิมนุษยชนระดับต่างๆ

- ที่ประชุมเห็นว่า กลไกสิทธิมนุษยชนทั้ง 3 ระดับ มีความสัมพันธ์ที่ตึงกันอยู่แล้ว โดยเฉพาะกลไกสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบของการทำงานที่มีมาตรฐาน มีกรอบการทำงานที่ชัดเจน และมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ กล่าวคือ การที่หน่วยงานของรัฐตลอดจนฝ่ายตุลาการในบางประเทศไม่ยอมรับข้อเสนอแนะที่ได้รับจากกลไกสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศไปปฏิบัติ และในบางกรณีก็เกิดความซ้ำซ้อนของพื้นที่ปฏิบัติงานโดยกลไกสิทธิมนุษยชนที่แตกต่างกัน

- ที่ประชุมสนับสนุนให้มีการดำเนินงานจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องภายในประเทศในการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ นับตั้งแต่หน่วยงานของรัฐ ศาล(รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ทนายความ) เรื่อยมาจนถึงภาคประชาสังคม ประชาชนและชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักสิทธิมนุษยชน

- กลไกสิทธิมนุษยชนในทุกระดับจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับสาธารณชน โดยปัจจัยสำคัญดังนี้ ได้แก่ ความรับผิดชอบ (accountability) โดยการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษให้ได้ ความมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะการเยียวยา การจัดทำรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชน พร้อมข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมที่สามารถใช้อ้างอิงได้ การจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมให้แก่กลไกสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมบทบาทของสื่อในการนำเสนอข่าวสารให้ถูกต้องชัดเจน การแก้คดีที่ขัดแย้งกับหลักการสิทธิมนุษยชน

(3) สรุปผลการประชุมในภาพรวมและข้อสังเกต

- ที่ประชุมทุกกลุ่มได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทของรัฐในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยเห็นว่า สิทธิมนุษยชนจะต้องเริ่มจากในบ้าน “Human Rights start at home” ทั้งนี้ รัฐมีหน้าที่จัดตั้งกลไกสิทธิมนุษยชนระดับชาติซึ่งมีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ

- ในส่วนของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แม้ในขั้นนี้ที่ประชุมมีความเห็นว่า ยังไม่จำเป็นที่จะต้องทบทวนหลักการปารีสซึ่งได้รับการรับรองมากกว่า 20 ปีแล้วก็ตาม แต่สิ่งที่จะเป็นเครื่องมือวัดความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้แก่ การนำหลักการดังกล่าวมาพัฒนาวิธีการทำงานของสถาบันฯให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ หลักการปารีสไม่ควรถูกมองว่าเป็นมาตรฐานขั้นสูง แต่ควรถือว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ (minimum standards) ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาต่อไป

- รัฐและสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาด้านสิทธิมนุษยชนแก่ทุกภาคส่วนให้เข้าใจและรู้จักสิทธิของตนเอง รวมทั้งการเคารพในสิทธิของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งได้แก่ ทหาร ตำรวจ รวมทั้งหน่วยงานด้านข่าวกรอง นอกจากนี้ หลักสูตรที่จะอบรมไม่ควรจำกัดเพียงแค่ความรู้เกี่ยวกับหลักการสิทธิมนุษยชนแต่ควรสร้างความเข้าใจถึงบทบาทของผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน (human rights defenders) ซึ่งมักจะถูกเป็นเป้าหมายของการถูกลอบทำร้ายและการแค้น ขณะที่เดียวกัน ก็ควรมีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ สมาชิกวุฒิสภา ผู้พิพากษา นักกฎหมาย และทนายความด้วย

- กลไกสิทธิมนุษยชนในทุกระดับจะต้องเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ในลักษณะเดียวกันกับการจัดทำรายงาน Universal Periodic Review (UPR) ซึ่งเป็นตัวอย่างของความร่วมมือกับภาคประชาสังคม

- กลไกสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาคจะต้องคำนึงถึงพื้นฐานทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศ รวมทั้งต้องเคารพอำนาจอธิปไตยและการไม่แทรกแซงในกิจการภายในของแต่ละประเทศ ตามหลัก subsidiarity principles ที่เปิดโอกาสให้ใช้กระบวนการภายในประเทศในการเยียวยาจนถึงที่สุด

- การที่ AICHR มีผู้แทนเข้าร่วมในการประชุมสัมมนาครั้งนี้ถึง 4 ประเทศ ซึ่งได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการที่ AICHR จะเริ่มมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และการปฏิบัติที่ดีกับองค์กรทางด้านสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ทั้งในและนอกภูมิภาค แม้จะเป็นการเข้าร่วมประชุมในลักษณะ individual capacity ก็ตาม โดยเฉพาะการเข้าร่วมประชุมของผู้แทนจากสิงคโปร์ ซึ่งตามปกติไม่ค่อยเปิดกว้างในเรื่องของสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม ในส่วนของอาเซียน การที่จะมีกลไกสิทธิมนุษยชนระดับอนุภูมิภาคที่มีประสิทธิภาพตลอดจนการมีเอกสารสำคัญว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ได้มาตรฐานสากลและมีผลในทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คงต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินการพอสมควร เพื่อที่จะพัฒนาให้ทัดเทียมกับองค์กรในภูมิภาคอื่น โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับ European Court of Human Rights ซึ่งมีประวัติการทำงานที่ยาวนานและเป็นที่ยอมรับทั้งในและนอกภูมิภาค